

**ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ
ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

У статті, спираючись на наукові погляди вчених та положення правового поля, що врегульовує відносини у досліджуваній сфері, визначено перспективи розвитку системи діяльності органів Державної фіскальної служби щодо забезпечення прав суб'єктів підприємницької діяльності. З урахуванням конструктивного аналізу норм законодавства сформульовано авторське бачення шляхів вдосконалення діяльності органів Державної фіскальної служби щодо забезпечення прав суб'єктів підприємницької діяльності.

Ключові слова: Державна фіскальна служба, забезпечення прав, суб'єкт підприємницької діяльності.

В статье с учетом научных взглядов ученых и положений правового поля, которое регулирует отношения в исследуемой сфере, определены перспективы развития системы деятельности органов Государственной фискальной службы по обеспечению прав субъектов предпринимательской деятельности. С учетом конструктивного анализа норм законодательства сформулировано авторское видение путей совершенствования деятельности органов Государственной фискальной службы по обеспечению прав субъектов предпринимательской деятельности.

Ключевые слова: Государственная фискальная служба, обеспечение прав, субъект предпринимательской деятельности.

In the article on the basis of scientific views of scientists and regulations of the legal framework that regulates relations in the field of study defined prospects of development of the activities of the State Fiscal Service to ensure the rights of businesses. Given the structural analysis of the legislation formulated Copyright vision of improving the fiscal activities of the State Service on the rights of businesses

Key words: State Fiscal Service, human, entrepreneur.

Постановка проблеми. Зазвичай, окрім компетенції та територіального масштабу діяльності, до складових елементів адміністративно-правового статусу органу виконавчої влади відносять структуру, принципи діяльності, законодавчий порядок створення та метод у роботі. Це стосується і органів Державної фіскальної служби України.

Стан дослідження. Так, серед учених, які у своїх наукових працях приділили частину уваги систематизації та упорядкуванню податкових і митних органів, а також з'ясуванню їх правового статусу серед інших органів виконавчої влади, варто відзначити В.Б. Авер'янова, Д.А. Бекерську, О.М. Василика, Л.К. Воронову, Н.В. Воротіну, П.Т. Гегу, С.Т. Кадькаленка, М.П. Кучерявенка, В.С. Регурецького, С.Н. Терехіна та інших. Проте залишається ряд не вирішених питань і неоднозначних позицій, що торкаються встановлення пріоритетних напрямів розвитку інформаційної системи суб'єктів митної та податкової політики, вдосконалення їх діяльності щодо забезпечення прав суб'єктів господарювання у сфері оподаткування, а також визначення принципів функціонування.

Тому **метою статті** є: визначити перспективи розвитку та запропонувати можливі шляхи вдосконалення діяльності органів Державної фіскальної служби (далі – ДФС) щодо забезпечення прав суб'єктів підприємницької діяльності.

© ЧОРНА А.М. – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри правового забезпечення господарської діяльності факультету № 6 (Харківський національний університет внутрішніх справ)

Виклад основного матеріалу. Пропонуємо розпочати виклад основних положень із встановлення етимологічного змісту поняття «принцип». На думку вчених-філософів, принцип – теоретичне узагальнення найбільш типового, що відбиває суть явища, закономірність, яка складає основу пізнання, суть системи, центральне поняття, узагальнене і поширене положення на всі явища тієї області, з якої цей принцип абстраговано [1, с. 1600; 2, с. 382].

Принцип варто розуміти як підвалини або засаду протікання невід’ємного від суспільного ладу процесу, що виступає своєрідним орієнтиром для окремого члена соціуму чи цілих колективів відповідно до предметної області інтересів щодо побудови єдиної думки чи правила поведінки в конкретній сфері людської діяльності.

Загалом виникає необхідність у висвітленні принципів діяльності органів державної влади в різних сферах людського буття, що виступатиме так званим орієнтиром для формування власного авторського бачення щодо основ функціонування системи органів ДФС України (крім загальноприйнятих, як-от законності та всебічності – А.Ч.).

Так, у найбільш загальному розумінні основними принципами державної служби на території України є:

- 1) служіння народу України, що означає виконання державними службовцями своїх прав та обов’язків виключно в інтересах українського суспільства;
- 2) демократизму й законності (розглядаються як взаємопов’язані засади з урахуванням юридичних підвалин створення відзначеного соціального явища, а також дотримання волевиявлення, свободи слова в правовому суспільстві);
- 3) гуманізму та соціальної справедливості, що визначають сутнісну форму й зміст методів роботи працівників закладів (установ, організацій) сфери управління органів державної влади;
- 4) пріоритету прав людини та громадянина;
- 5) професіоналізму, компетентності, ініціативності, чесності, відданості справі;
- 6) персональної відповідальності за виконання службових обов’язків і дотримання дисципліни;
- 7) дотримання прав та законних інтересів органів місцевого та регіонального самоврядування;
- 8) дотримання прав підприємств, установ і організацій, громадських об’єднань [3].

Говорячи про гарантоване державою право та реальну здатність територіальної громади – жителів села чи добровільного об’єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста – самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції та законів України, основними принципами місцевого самоврядування є: народовладдя; законність; гласність; колегіальність; поєднання місцевих і державних інтересів; виборність; правова, організаційна та матеріально-фінансова самостійність у межах повноважень, визначених цим та іншими законами; підзвітність та відповідальність перед територіальними громадами їх органів та посадових осіб; державна підтримка та гарантії місцевого самоврядування; судовий захист прав місцевого самоврядування [4].

Торкаючись сфери охорони громадського порядку, відновлення порушених прав та інтересів громадян, забезпечення встановлення обставин вчинення кримінальних правопорушень, розглянемо Концепцію розвитку системи Міністерства внутрішніх справ України, в якій визначено принципи подальшого розвитку відомства та підпорядкованих йому підрозділів, які, на наш погляд, залишаються актуальними й у наш час. До таких належать:

- 1) принцип провадження діяльності органів внутрішніх справ виключно з метою захисту життя, здоров’я, прав і свобод людини, інтересів суспільства та держави від протиправних посягань;
- 2) принцип єдності системи Міністерства внутрішніх справ України;
- 3) принцип максимальної економічності, простоти та гнучкості структур системи Міністерства внутрішніх справ України;
- 4) принцип першочергового забезпечення діяльності низових ланок органів внутрішніх справ як основи системи Міністерства внутрішніх справ України;
- 5) принцип доступності для населення інформації про діяльність усіх ланок системи Міністерства внутрішніх справ України в установленому законодавством порядку;
- 6) принцип пріоритетної орієнтації діяльності кожної служби та підрозділу незалежно від їх функціональної спеціалізації на вирішення завдань боротьби зі злочинністю і забезпечення громадської безпеки;
- 7) принцип визначення оптимальної численності служб і підрозділів, що виконують забезпечувальні функції;

8) принцип відходу від зрівнювання в оплаті та в присвоєнні спеціальних звань працівникам, які займаються оперативно-розшуковою діяльністю, та працівникам інших підрозділів;

9) принцип тісної співпраці з місцевими органами державної виконавчої влади в забезпеченні правопорядку на їх територіях;

10) принцип наступництва, плановості, послідовності, поетапності та гласності в здійсненні всіх перетворень, недопущення або зведення до мінімуму можливих обмежень законних інтересів працівників системи Міністерства внутрішніх справ України;

11) принцип розатестування їх працівників [5].

Залишається дещо незрозумілою остання засада функціонування системи органів Міністерства внутрішніх справ. Можливо, йдеться про процедуру звільнення з органів внутрішніх справ, проте це радше прерогатива трудового законодавства з урахуванням особливостей проходження служби особами рядового та начальницького складу. Навпаки, потрібно приділити більше уваги процесу підбору кадрів, що передбачає спеціальну (початкову) підготовку цивільних осіб з подальшим присвоєнням першого спеціального звання.

Отже, зважаючи на відсутність у Положенні про Державну фіскальну службу України, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 21 травня 2014 року № 236, основних принципів діяльності відзначеного центрального органу виконавчої влади у сфері реалізації державної податкової політики, державної політики у сфері державної митної справи, державної політики з адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, державної політики у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування податкового, митного законодавства, а також законодавства з питань сплати єдиного внеску [6], ми виокремили наступні засади функціонування фіскальних органів:

1) забезпечення законних прав та інтересів фізичних і юридичних осіб у вказаній сфері суспільного життя. Передбачає наявність чіткого механізму реалізації правових засобів задоволення потреб як пересічних платників податків, так і окремих категорій суб'єктів господарювання. Поряд з цим, йдеться про прерогативу у службовій діяльності службових та посадових осіб органів ДФС України, яка надається саме створенню сприятливих умов для сплати податків, зборів та загальнообов'язкових платежів, а також запровадження доступної для всіх системи податкової звітності (зокрема надання права користуватися спрощеною системою оподаткування та попередження фактів подвійного оподаткування);

2) постійного удосконалення системи оподаткування, що передбачає такий напрям діяльності закладів (установ, організацій) сфери управління ДФС України, як міжнародне співробітництво з відомчими представниками іноземних країн і запровадження узагальнених результатів передового досвіду з цього приводу. Зазвичай, воно проявляється шляхом: а) удосконалення нормативно-правової бази у сфері митної та податкової політики, адміністрування єдиного внеску; б) залучення фахівців вузького спрямування з-за кордону та (або) впровадження новітніх технологій систематизації відомостей за різними показниками господарської, фінансово-економічної діяльності фізичних та юридичних осіб; в) оптимізації структурних підрозділів на місцях, територіальних органів; г) науково-методичного забезпечення проведення експертних досліджень, лабораторних діагностик, оцінок результатів первинного фінансового моніторингу тощо;

3) недопущення дискримінації в системі оподаткування. Йдеться про захист конкуренції між суб'єктами підприємницької діяльності, створеними без залучення коштів або майна (майнових чи немайнових прав) іноземного походження, та суб'єктами підприємницької діяльності, створеними за участю іноземного капіталу, забезпечення державного захисту вітчизняного виробника та конституційних прав і свобод громадян України [7].

Говорячи про інші шляхи вдосконалення діяльності органів ДФС України щодо забезпечення прав суб'єктів підприємницької діяльності, слід згадати про доцільність висвітлення наступних недоліків у системі оподаткування, що виступатимуть своєрідним орієнтиром для виокремлення напрямів такого процесу:

1. Відсутність законодавчої регламентації (на рівні законів) статусу та структурного наповнення органів, діяльність яких пов'язана із справлянням податків, зборів та платежів. Наприклад, питання реорганізації та оптимізації органів ДФС України урегульоване підзаконним нормативно-правовим актом – Постановою Кабінету Міністрів України «Про утворення територіальних органів Державної фіскальної служби України та визнання такими, що втратили чинність, деяких актів Кабінету Міністрів України» від 6 серпня 2014 року № 311 [8].

2. Наявність прогалів у спрощеній системі оподаткування, про що, зокрема, свідчить Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про деякі питання спрощеної системи оподаткування»

від 10 березня 2005 року № 58-р. А саме в частині тимчасового припинення перевірок юридичних і фізичних осіб – платників єдиного та фіксованого податку щодо сплати страхових внесків на різні види загальнообов'язкового державного соціального страхування, стягнення з них заборгованості за цими платежами, яка утворилася в 2004 році – першому кварталі 2005 року, застосування пов'язаних із цим санкцій, а також щодо зняття арешту з банківських рахунків зазначених осіб, який було накладено у зв'язку із стягненням згаданої заборгованості [9].

3. Необхідність приведення нормативно-правових актів усіх рівнів у відповідність у зв'язку з правонаступництвом прав та обов'язків від Міністерства доходів і зборів України до Державної фіскальної служби України, а саме слова «органи доходів і зборів», «органи державної податкової служби» замінити словами «фіскальні органи» і т.п. з метою уникнення плутанини в частині фактичного сприйняття інформації в друкованому чи електронному форматі пересічними громадянами, що не володіють спеціальними знаннями у відповідній галузі права.

4. Невиправдано вузька дозвільна система у сфері оподаткування, що перебуває у віданні органів ДФС України, тоді як такі повноваження делеговані іншим центральним органам виконавчої влади, їх структурним підрозділам в регіонах, що нівелює з основними принципами єдності та підпорядкованості у вказаній сфері службової діяльності. А саме, уповноваженими суб'єктами владних повноважень щодо застосування механізму надання підприємствам та організаціям, які засновані громадськими організаціями інвалідів, дозволу користуватися пільгами з оподаткування, відмови в його наданні чи скасуванні дозволу виступають тільки [10]:

– Міністерство соціальної політики України, яке є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади з формування та забезпечення реалізації державної політики у сферах зайнятості населення та трудової міграції, трудових відносин, соціального захисту, соціального обслуговування населення, волонтерської діяльності, з питань сім'ї та дітей, оздоровлення та відпочинку дітей, а також захисту прав депортованих за національною ознакою осіб, які повернулися в Україну [11];

– обласні державні адміністрації;

– Київська та Севастопольська міські державні адміністрації;

– Міністерство соціальної політики Автономної Республіки Крим тощо;

5. Відсутність дієвої інформаційної системи узагальнення відомостей про економічні показники, сплату податків, зборів та інших платежів до бюджетів усіх рівнів, які б вносилися безпосередньо офіційними представниками (керівниками, засновниками, головними бухгалтерами чи ін.) суб'єктів підприємництва. Такого роду механізм повинен передбачати персональну відповідальність фізичної або юридичної особи за внесення завідомо неправдивих відомостей до відповідної бази даних.

Відзначений процедурний режим стосовно платників податків дозволить своєчасно виявити розбіжності у звітній документації за відповідні податкові періоди, розрахувати заборгованість, розстрочити податкові зобов'язання і т.п. Так, наприклад, Наказ Міністерства доходів і зборів України «Про затвердження форми книги обліку доходів і витрат, яку ведуть фізичні особи – підприємці, крім осіб, що обрали спрощену систему оподаткування, і фізичні особи, які провадять незалежну професійну діяльність, та Порядку її ведення» від 16 вересня 2013 року № 481, закріплює зміст офіційного документа фіксації економічних показників суб'єкта господарювання на місці, що має координаційний характер для розрахунку загальнообов'язкових платежів до Державного бюджету України.

Висновки. З урахуванням наведеного вище матеріалу можна зробити висновок про те, що процес реалізації таких юридичних елементів правового механізму забезпечення законних прав та інтересів суб'єктів підприємництва у сфері оподаткування, як правові засоби матеріально-технічного, інформаційно-аналітичного, науково-методичного, організаційно-правового та кадрового забезпечення, потребують залучення значних людських ресурсів з чітким розподілом функціонального навантаження за відповідними напрямками.

Однак, на наш погляд, доцільно реорганізувати Державну фіскальну службу України в межах сфери управління центрального органу виконавчої влади – Міністерства фінансів України, надавши статусу центрального органу виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Міністром фінансів України, та провести оптимізацію структурних підрозділів, що відповідають за кадрову політику, міжнародне співробітництво та матеріально-технічне оснащення з метою зменшення кількості штатних працівників, діяльність яких тим чи іншим чином дублюється.

Список використаних джерел:

1. Про державну службу : Закон України від 16.12.1993 № 3723-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 52. – Ст. 490.
2. Про Державну фіскальну службу України : Постанова, Положення Кабінету Міністрів України від 21.05.2014 № 236 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/236-2014-п>.
3. Про деякі питання спрощеної системи оподаткування : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 10.03.2005 № 58-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/58-2005-р>.
4. Про затвердження Порядку надання дозволу на право користування пільгами з оподаткування для підприємств та організацій громадських організацій інвалідів : Постанова, Порядок Кабінету Міністрів України від 08.08.2007 № 1010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1010-2007-п/para9>.
5. Про Концепцію розвитку системи Міністерства внутрішніх справ : Постанова Кабінету Міністрів України від 24.04.1996 № 456 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/456-96-п>.
6. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 24. – Ст. 170.
7. Про Положення про Міністерство соціальної політики України : Указ, Положення, Перелік Президента України від 06.04.2011 № 389/2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/389/2011>.
8. Про усунення дискримінації в оподаткуванні суб'єктів підприємницької діяльності, створених з використанням майна та коштів вітчизняного походження : Закон України від 17.02.2000 № 1457-III // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 12. – Ст. 97.
9. Про утворення територіальних органів Державної фіскальної служби та визнання такими, що втратили чинність, деяких актів Кабінету Міністрів України : Постанова, Перелік Кабінету Міністрів України від 06.08.2014 № 311 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/311-2014-п>.
10. Философский словарь / Под ред. И.Т. Фролова. – М. : Политиздат, 1986. – 590 с.